

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput I. Adrianus Papa (a) Salzeburgensi Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

Glossa *in d. e. quod, verbo Nubat.* quæ textum illum accipit de sponsa de præsentem nondum cognita, & per consequens de matrimonio rato tantum, quod dissolvi potuit Pontificis autoritate. Glossam sequitur Basil. lib. 7. de *matrim. c. 52.* qui docet, quod licet autoritate Episcopi simile matrimonium dissolvi nequeat, quia cum olim ambigeretur, an sicut sponsalia de futuro, ita & matrimonium ratum per supervenientem infirmitatem dissolveretur, in Concil. Aurelian. *can. 11.* ita cautum fuit: *Matrimonia contracta, infirmitate accedente, nullâ voluntatis contrarietate solvantur; tamen Pontifex potest hujusmodi matrimonium dissolvere.* Sed hanc Glossâ sententiam refellit P. Gregorius *in c. 1. de spons. n. 27.* ex eo, quia sponsa de præsentem habetur ut vera uxor, quæ relinquit, aliâ superinductâ non debet, *cap. penult. de spons. c. 1. de sponsa duor.* Quare his omisissis verius dicendum est, Gregorium *in d. c. quod proposuisti,* agere de muliere, quæ inventa est ita arcta, & inutilis matrimonio, ut cognosci à viro non possit propter ægritudinem, quam ignorabat maritus tempore, quo matrimonium contraxit, quia eo casu matrimonium nullum est, *c. 1. de frigidis & malef.* ubi dicemus. Quo modo etiam accipiendus est Stephanus Papa II. in responsis datis cum esset in Carisiaco villa, relatis *tom. 17. Regie editionis,* ubi *c. 2.* ita ait: *Si quis se in conjugio copulaverit, & unieorû contigerit ut debitum reddere non possit, non liceat eos separare, nec pro alia infirmitate, excepto si demonii infirmitas, aut lepra macula super venerit. Ceterum si ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint, invicem conjuncti unus alteri servitium exhibeat. Et can. 9. ibi: Si sanus vir leprosam duxerit uxorem, & postmodum ei super veniat lepra, postpositâ negligentia tales separentur, ne concepti*

fili lepra macula pollutantur. Si autem infirmitas illa superveniret matrimonio jam consummato, nullo modo posset dissolvi, *c. si uxorem 32. q. 7.* ita textum illum acceperunt Bellarminus *lib. 4. de R. Pontifice, c. 13.* Balboa *in cap. gaudemus, de divorciis, P. Gregorius in d. c. 1. de sponsal. n. 27.* quo casu accipi debet Canon 16. Concilii Compendiensis, ibi: *Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei donare commatium, ut accipiat virum, ipsa si vult, accipiat, similiter & vir.*

Ex suprâ traditis exponendus est canon S. Timothei. relatus à Theodoro Balsamone *fol. 1066.* in hæc verba: *Si alicujus uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes, & manicas gesserit, vir autem dicat, non possum continere, & velit aliam accipere, debet ne aliam accipere, an non? Resp. In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea re respondeam; spirituali tamen sententia non debet.* In quibus verbis expressè docet Sanctus, comiti adulterium ab eo conjuge, qui ob infirmitatem alterius secundas nuptias contraxit. Difficile tamen est, quod dicit Sanctus, tantum ex spirituali sententia cum nubere non debere. Sed respondendum est, Sanctum Timotheum respondisse ad constitutionem Leonis Imperatoris *in Novel. III. & 112.* ubi permittitur marito post tres annos dimittere uxorem perpetuâ infaniâ laborantem, aliamque accipere. Similiter & uxori post quinque annos. Harmenopolus *lib. 4. Promptuarii.* Unde S. Timotheus non secundum jus civile, & sæculare, cum juxta illud eo casu divortium permittitur; sed juxta sacros Canones rectè Sanctus dixit ex spirituali sententia, id est juxta sacros canones, & Ecclesiæ leges, adulterium committi: docuit Theodorus Balsamon *in notis ad ipsum canonem.*

IO.
Exponitur
locus Timothei.

TITULUS IX.

De conjugio servorum, vel disparis conditionis.

CAPUT I.

Adrianus Papa (a) *Salzburgensi Archiepiscopo.*

DIGNUM est, & à rationis tramite non discordat, quod ea quæ dubietatis in se videntur scrupulum retinere, ad Apostolicæ Sedis judicium referantur, ut inde Christi fideles in dubiis certitudinem se gaudeant invenire, unde noscuntur magisterium fidei suscepisse. Tua verò fraternitas de servorum conjugii, quæ invitis & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, Apostolarum nostro, si bene meminimus, requisivit. Super quo tibi diximus taliter respondendum. Sanè juxta verbum Apostoli, prout tua discretio cognoscit, in Christo JESU neque liber est, neque servus, qui à sacramentis Ecclesiæ sit removendus. Ita quoque nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nullâ ratione sunt propter hoc ecclesiastico judicio dissolvenda. Debita tamen & consyeta servitia non propter hoc sunt minus propriis dominis exhibenda.

NOTE.

NOTÆ.

1. (a) *Salzburgenſi.*] Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c. 1.* poſt Concil. Lateran. p. 45. c. 7. habetur, *Eborardo Saleberg.* in hac ſexta collectione legitur, *Sancteburg.* Cujac. in præſenti exiſtimat legendum eſſe, *Eborardo Salzburgenſi.* ſed omnibus his lectionibus omiſſis, legendum eſt, *Eberbardo Salisburgenſi.* Salzburgum enim, ſeu Salisburgum, eſt civitas Germaniæ, à Latinis Juvania dicta: eam Atila Hunnorum Rex deſtruxit, & Robertus Rex reſtauravit anno 580.

Ex quinque Episcopatibus Bavariæ Salzburgenſis primus eſt, immò ejus Eccleſia in Metropoli erecta fuit, quam rexit ex anno 1147. uſque ad annum 1164, Everardus Comes ab Hiltpoſteim, Abbas Biburgenſis, pauperum pater, ut refert Bucelinus *tom. 1. Germania ſacra, fol. 43.* unde per conſequens deducitur, auctorem hujus textus fuiſſe Adrianum ordine quartum, qui antea Nicolaus Haſtfracus dicebatur, natione Anglus, ordinis S. Rufi Abbas 4. creatus Pontifex die 4. Decemb. anno 1154. floruitque uſque ad annum 1199.

CAPUT II.

Alexander III. *Priori & Præpoſito (a) Mortarienſi.*

Propoſuit nobis mulier latrrix præſentium, quod cum vir ejus cum ea diutiùs permaniſſet, notam ei conditionis objecit, aſſerens eam eſſe ancillam, quam liberam eſſe credebat cum eam duxit in uxorem. Cum autem in præſentia venerabilis fratris noſtri (b) Aſtenſis Episcopii hujusmodi negotium tractaretur, mulier, quia ibi gravari timebat, ad noſtram audientiam appellavit. Quia igitur tam eam, quam viro ſuo veniente, poſt aliquantulum moram præſatus vir inconcuſſa lite reſceſſit: d. v. p. A. ſ. p. m. quat. cum propter hoc fueritis requiſiti, partes ante veſtram præſentiam convocetis, & veritate ſuper his diligenter inquiſiti, ſi vobis conſtiterit, quod idem vir cum præſata muliere, poſtquam illam audivit ancillam, carnalem habuerit conſuetudinem, ipſum monere curetis, & appellatione remotâ diſtrictè compellere, ut eam ſicut uxorem accipiat, & maritali cura pertractet: ſi verò aliter fuerit, cauſam diligentius audiatis, & eam ſine favore & gratia perſonarum, ſublato appellationis remedio, infra duos meſes ſine canonico terminetis. Ita tamen quod ſi ſententia divortii inter eos data fuerit, mulieri pecuniam, quam præſato viro (c) pro dote conceſſit, ſicut juſtum fuerit, reſtitui faciatis.

NOTÆ.

1. (a) *Mortarienſi.*] Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap. 2.* pro cujus inſcriptionis expoſitione ſciendum eſt inter congregationes canonicorum regularium ordinis D. Auguſtini, non inferiore eſſe congregationem Mortarienſem ſanctæ Crucis. ita dictam ab oppido Mortario, ſive Mortaria: quod oppidum apud Inſubres eſt in planitie, quæ Papienſem Comitatum à Novarienſi diſterminat, à ſylvis & nemoribus, Sylva bella olim nominatum, ſed poſt cladem à Deſiderio Rege Longobardorum acceptam, qui cum Carolo Magno de ſumma Regni certans, ibidem exercitu cum regno amiſſo, captus cum filio & interfectus, regno Longobardorum finem dedit, Mortario, ſive Mortaria deinceps nuncupatum. Prope dictum oppidum anno circiter 1080. ſedente in Pontificatu Gregorio VII. Adamus clericus Mortarienſis, vir religioſus, in ſuo prædio Eccleſiam in Dei hono-

rem, & ſanctæ Crucis magnificentiſſimam cum monaſterio ædificavit, ubi clericos ſecundum B. Auguſtini regulam viventes accivit, & poſtea varii Prioratus cum ſuis Eccleſiis illi attributi ſunt, ut latè refert Pennotus *lib. 2. hiſtor. canonic. regul. c. 46.* inter quas Eccleſias ipſius congregationis recenſetur Prioratus S. Mariæ apud Caſtrum S. Martini, civitatis Aſtæ, à nobilibus de Solario fundatus, nunc unitus monaſterio S. Mariæ Novæ, dictæ civitatis, cujus Priori & Præpoſito reſcribit Pontifex in præſenti, & de ipſo Prioratu plura adducit Pennotus *lib. 2. hiſtor. canonic. regul. c. 28. n. 4.*

(b) *Aſtenſis.*] Aſta, Ptolomeo teſte *lib. 3. cap. 1.* vulgò *Aſti* dicta, eſt civitas Liguriæ, ad Alpes Cotiæ ſita, cujus Episcopos Majoranus dictus ſubſcripſit Concilio Romano ſub Hilario celebrato, ut refert Carolus à Sancto Paulo in *geograph. ſacra, fol. 62.*

(c) *Pro dote.*] Quia ubi non eſt matrimonium, nec dos, *l. final. ff. de condi. ſine cauſa.*

CAPUT III.

Urbanus III. (a) *Ariminenſi Episcopo.*

Liçet ad ea, ſuper quibus noſ fraternitas tua conſulere voluit, te ſufficere arbitremur, quia tamen ad majorem certitudinem judicium noſtrum ſolicitudine paſtorali requiris: noſ ad inquiſitiones tuas officii noſtri debito reſpondemus. Sanè ſuper eo, quod ex parte tua propoſitum nobis accepimus, an mulier poſſit eo prætextu divortium poſtulare, quòd vir, cum quo ſuæ conditionis ignara contraxit, ſervus monaſterii